

Lekcja 1

Świadomy zawsze ubezpieczony

- 📌 Cel ubezpieczeń społecznych
- 📌 Historia ubezpieczeń
- 📌 Zadania ZUS
- 📌 ZUS ≠ FUS

Cel ubezpieczeń społecznych

Ubezpieczenia społeczne zapewnią Ci pieniądze na pokrycie podstawowych potrzeb, gdy nie będziesz mógł pracować, np. z powodu choroby, macierzyństwa czy wypadku przy pracy, lub gdy będziesz w wieku emerytalnym.

ZUS wypłaca świadczenia przez określony czas (np. zasiłek chorobowy, macierzyński) albo do końca życia (np. emeryturę).

Powszechne ubezpieczenia społeczne

Spółeczeństwo to wspólnota wszystkich obywateli. Są oni narażeni na przewidywalne zagrożenia czy dolegliwości (ryzyka), np. chorobę, wypadek czy starość. Skoro wszyscy tworzymy pewną wspólnotę, to naturalnym zachowaniem jest, że podejmujemy wspólne działania, aby przeciwdziałać spełnieniu się ryzyka lub łagodzić jego skutki. Dlatego płacimy składki na ubezpieczenia społeczne. W zamian za to zapewniamy sobie prawo do świadczeń, gdy nie będziemy mogli pracować, np. z powodu choroby, macierzyństwa, wypadku przy pracy czy podeszłego wieku.

Ważne!

Ubezpieczenia społeczne są powszechne, bo większość pracujących osób płaci składki. Płaci je, choć nie wie, czy i kiedy skorzysta ze zgromadzonego w ten sposób kapitału. Dzięki temu, że ubezpieczenia społeczne są powszechne, składki są niższe. Osoby ubezpieczone mają gwarancję wypłaty świadczeń, np. w razie choroby, wypadku.

Historia ubezpieczeń

Pomysł na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne powstał w Niemczech pod koniec XIX wieku. Wprowadził je kanclerz II Rzeszy Otto von Bismarck. Wiele państw, w tym Polska, uznało niemieckie rozwiązania za warte naśladowania.

Polska po odzyskaniu niepodległości rozpoczęła prace nad własnym systemem ubezpieczeń społecznych. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) powołał prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Ignacy Mościcki rozporządzeniem z 24 października 1934 r.

ZUS - czym jest i co robi

ZUS działa na podstawie ustawy z 13 października 1998 r. Poszczególne człony nazwy Zakład Ubezpieczeń Społecznych oznaczają:

ZAKŁAD – czyli instytucja państwowa, która działa na podstawie prawa i której decyzje oceniają sądy.

UBEZPIECZEŃ – czyli pełni funkcje ubezpieczeniowe, tzn. pokrywa potrzeby finansowe (na zasadach określonych przepisami), aby chronić osoby ubezpieczone od skutków różnych sytuacji życiowych.

SPOŁECZNYCH – czyli świadczy usługi powszechnie, tym osobom, które są objęte ubezpieczeniami społecznymi.

Czy wiesz, że...

ZUS nie tworzy prawa. To parlament określa:

- wysokość składek na ubezpieczenia,
- zasady przyznawania i obliczania świadczeń.

ZUS nie ma wpływu na wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, ale musi je zbierać i zapisywać na kontach. Nie decyduje też, jaka jest wysokość świadczeń, ale musi je prawidłowo obliczyć i wypłacić.

Uczestnicy powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych

Uczestnikami systemu ubezpieczeń społecznych są:

ubezpieczeni

m.in. pracownicy, zleceniobiorcy
(ponad 16 mln),

świadczeniobiorcy

m.in. emeryci, renciści, osoby,
które pobierają zasiłki
(około 10 mln emerytów i rencistów),

płatnicy składek

m.in. pracodawcy, zleceniodawcy,
osoby, które prowadzą działalność
gospodarczą (około 3 mln).

Najważniejsze zadania ZUS

ZUS wykonuje różne zadania dla poszczególnych uczestników systemu ubezpieczeń społecznych. Przede wszystkim:

wobec ubezpieczonych:

- prowadzi indywidualne konta ubezpieczonych;
- pobiera od płatników składki na ubezpieczenia społeczne i zapisuje informacje o nich na indywidualnych kontach ubezpieczonych;
- wydaje decyzje dotyczące podlegania ubezpieczeniom społecznym i prawa do świadczeń;
- pobiera od płatników składki na ubezpieczenie zdrowotne i przekazuje je do Narodowego Funduszu Zdrowia.

wobec

świadczeniobiorców:

- przyznaje i wypłaca tzw. świadczenia długoterminowe, m.in. emerytury, renty;
- przyznaje i wypłaca tzw. świadczenia krótkoterminowe, m.in. zasiłki chorobowe, macierzyńskie, opiekuńcze;
- kieruje na rehabilitację leczniczą.

wobec płatników

składek:

- prowadzi konta płatników składek i rozliczenia z płatnikami;
- na wniosek dłużnika może odroczyć termin płatności składek, rozłożyć dług na raty;
- dofinansowuje projekty, które poprawiają bezpieczeństwo i warunki pracy na stanowiskach pracy.

Od składki po świadczenie

Istotą ubezpieczeń jest to, że ze świadczeń korzysta ten, za kogo są opłacane składki na ubezpieczenia społeczne i kto spełnił określone warunki.

Składki są więc po to, by otrzymać świadczenie w sytuacji, którą obejmuje ubezpieczenie. Nawet jeśli ktoś jest zatrudniony, ale jego pracodawca nie zgłosi tego do ZUS i nie opłaci składek, to ta osoba i tak może zwrócić się do ZUS, ponieważ ubezpieczeniom podlega się z mocy samej ustawy (zaniechanie innej osoby nie może pozbawiać ubezpieczonego jego praw). Ubezpieczenia społeczne chronią tych, którzy utrzymują się z własnej pracy.

Świadczenia, które wypłaca ZUS, można podzielić na cztery grupy:

emerytalne

rentowe

chorobowe

wypadkowe

Dlatego są cztery składki na ubezpieczenia społeczne:

emerytalna

rentowa

chorobowa

wypadkowa

ZUS pobiera też składki na ubezpieczenie zdrowotne, ale ich nie gromadzi, tylko przekazuje je od razu do Narodowego Funduszu Zdrowia wraz z informacją, kogo dotyczą. Obecnie z usług ZUS korzysta ponad 26 mln klientów. Prawie każdy obywatel zetknie się z tą instytucją w ciągu swojego życia.

ZUS ≠ FUS

Składki na ubezpieczenia społeczne wpływają do specjalnego funduszu – **Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS)**. Ze środków FUS finansowane są świadczenia, m.in. emerytury, renty i zasiłki. Świadczenia te wypłaca ZUS albo wypłacają je płatnicy składek. Funduszem Ubezpieczeń Społecznych zarządza Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

ZUS dysponuje środkami Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, m.in. wypłaca świadczenia – emerytury, renty, zasiłki. Nie prowadzi jednak własnej polityki finansowej i nie może samodzielnie ustalać np. stóp procentowych składek ani zasad obliczania świadczeń (decyduje o tym parlament w ustawach).

Wydatki FUS

Planowane wydatki FUS w 2026 roku to **500,7** mld zł.
Planowane w tym roku wydatki budżetu państwa to **918,9** mld zł.
FUS wydaje więc około 54,4% tego, co wydaje budżet państwa.

Ryzyko (nie)ubezpieczeniowe

Cechą ubezpieczeń społecznych, podobnie jak wszystkich innych rodzajów ubezpieczeń, jest przewidywalność zdarzeń. Każdy dorosły, zdroworozsądkowo myślący człowiek jest w stanie przewidzieć pewne rodzaje zagrożeń bądź sytuacji, które mogą go w życiu spotkać. Mogą to być np. choroba lub wypadek, które powodują niezdolność do pracy, a także starość lub macierzyństwo. Eksperti nazywają każde z takich przewidywalnych zdarzeń ryzykiem ubezpieczeniowym i są w stanie określić prawdopodobieństwo jego wystąpienia.

Dzięki osiągnięciom cywilizacyjnym możemy zmniejszyć to prawdopodobieństwo, jednak nigdy nie będziemy mieć całkowitej pewności, że w naszym życiu nie wydarzy się nic złego. Świadomość, że tak jest, pozwala nam zawczasu spróbować złagodzić skutki ewentualnego nieszczęścia, np. przez zapewnienie sobie pieniędzy na okres niezdolności do pracy. W podobny sposób możemy zabezpieczyć się na starość – gdy już nie będziemy mogli pracować. To właśnie jest ubezpieczenie.

Aby zminimalizować ryzyko ubezpieczeniowe, w szczególności ryzyko niezdolności do pracy i ryzyko wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, ZUS prowadzi prewencję rentową i wypadkową. Działania prewencyjne mają nam pomóc uniknąć trwałej utraty zdolności do pracy i utrzymać zdolność do pracy przez cały okres aktywności zawodowej.

Gdy ubezpieczysz się na wypadek danego ryzyka ubezpieczeniowego (np. niezdolności do pracy), zagwarantujesz sobie prawo do wypłaty odpowiedniego świadczenia (np. zasiłku chorobowego, renty), jeśli to ryzyko się spełni. Jeżeli przestaniesz spełniać wszystkie warunki (np. z powodu przerwy w opłacaniu składek), nie otrzymasz świadczenia.

Pomoc społeczna to nie to samo co ubezpieczenia społeczne

Trzeba rozróżnić pojęcia pomocy społecznej i ubezpieczeń społecznych. Pomoc społeczna – jako element polityki społecznej – ma wspierać obywateli, by mogli przezwyciężyć trudności życiowe, których nie są w stanie pokonać samodzielnie. Te szczególne sytuacje życiowe to przede wszystkim okoliczności wymienione w ustawie o pomocy społecznej: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, alkoholizm, narkomania, zdarzenia losowe i klęski żywiołowe.

Należy zapobiegać sytuacjom, które zmuszają obywateli do korzystania z pomocy społecznej. Pomoc społeczna powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia się osób, którym jest udzielana, oraz do ich integracji ze środowiskiem. Ma ona również zapobiegać marginalizacji obywateli, którzy są w trudnej sytuacji życiowej.

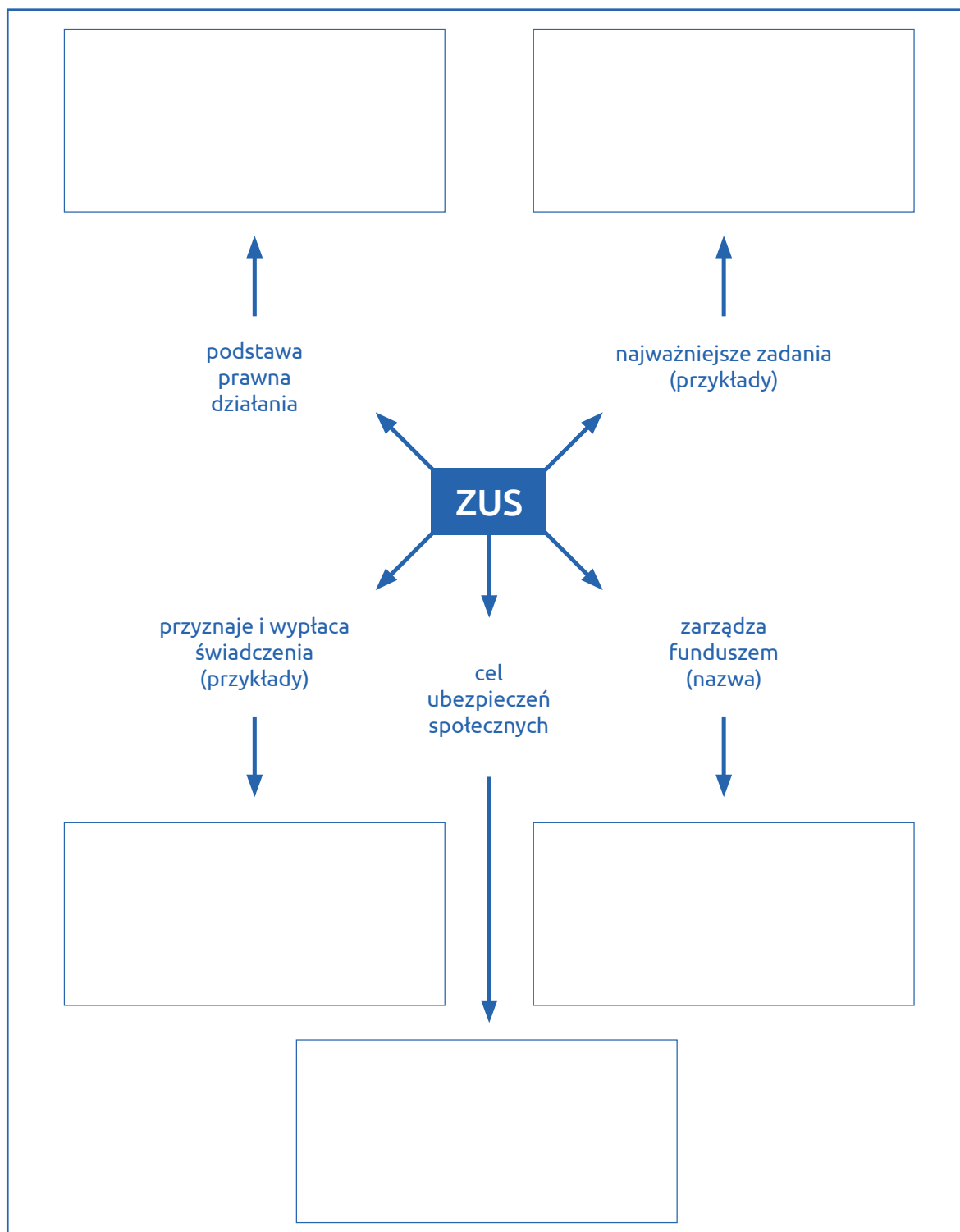
Natomiast ubezpieczenia społeczne gwarantują prawo do świadczeń w zamian za opłacanie składek. Może z nich skorzystać osoba ubezpieczona, która np. zachoruje, urodzi dziecko lub ulegnie wypadkowi przy pracy.

Do ubezpieczenia społecznego podobne jest zaopatrzenie społeczne. Wsparcie to tym różni się od ubezpieczenia, że osoby nim objęte nie muszą płacić żadnych składek. Świadczeniami z zaopatrzenia społecznego są np. emerytury policyjne czy świadczenie wychowawcze 800+.

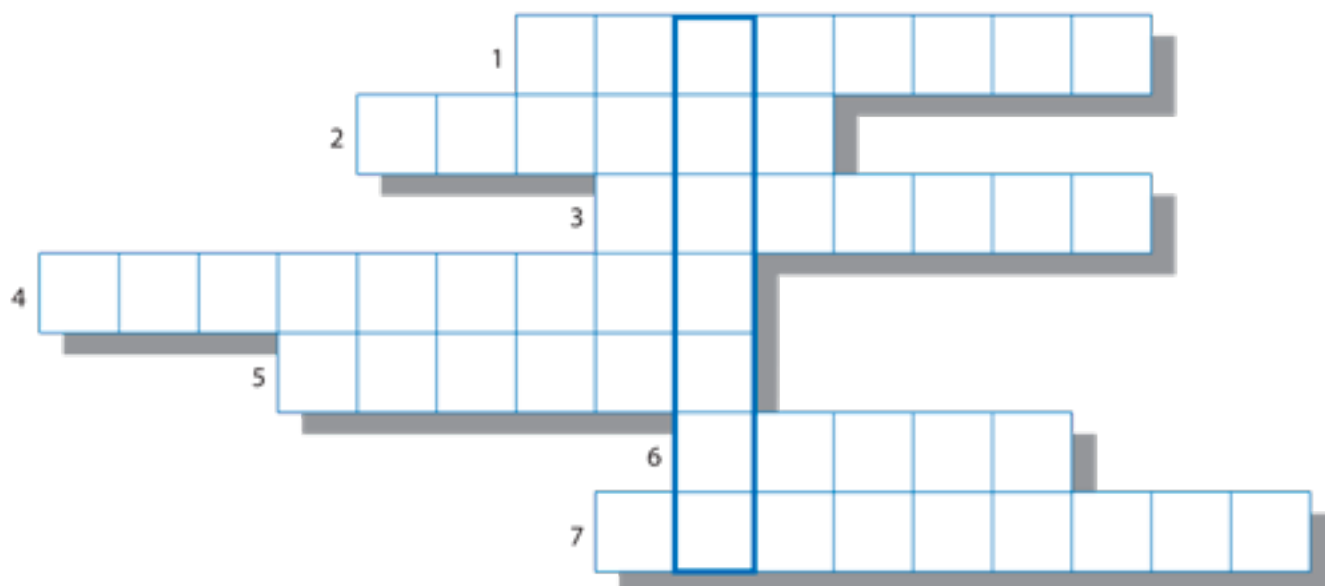
Ćwiczenie - mapa myśli

Na podstawie wiadomości z lekcji wypisz informacje o ZUS. Skorzystaj z poniższej mapy myśli jako wzoru albo zrób to na dużym arkuszu papieru.

Krzyżówka

1. Wprowadził ubezpieczenia społeczne w II Rzeszy.
2. Tak eksperci nazywają chroniony świadczeniem skutek zdarzenia losowego.
3. Tę funkcję pełni w ubezpieczeniu społecznym np. pracodawca czy zleceniodawca.
4. Świadczenie, które przyznaje i wypłaca ZUS, jeśli osiągniesz określony wiek.
5. ...Ubezpieczeń Społecznych.
6. ZUS prowadzi je dla każdego ubezpieczonego i płatnika składek.
7. Instytucja, która uchwała zasady funkcjonowania systemu ubezpieczeń.

Komiks

Handwriting practice lines consisting of 30 horizontal dotted lines.